

ОСОБИСТІСНО ЗОРИЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ В ДИСТАНЦІЙНИХ УМОВАХ

Мороз О. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української філології
Маріупольського державного університету
м. Маріуполь, Донецька область, Україна*

Тараната Є. В.

*студентка магістратури
Маріупольського державного університету
м. Маріуполь, Донецька область, Україна*

Сучасна педагогічна парадигма орієнтована на учня – з його особливим внутрішнім світом, індивідуальними здібностями, окремими сформованими навичками. Під час навчання мови важлив враховувати індивідуальність учня, адже вміння спілкуватися грамотн – передумова майбутньої ефективної фахової діяльності.

Питання особистісн орієнтованої освіти давн цікавить педагогів, а також і лінгводидактів. Його активн студіюють О. Горошкіна, І. Кучеренко, С. Омельчук, М. Пентилюк, О. Пометун, Л. Попова, Т. Окуневич тощо.

Особистісно-орієнтований підхід до навчання – це відносно новий термін, що його використовують у лінгводидактиці. Як зазначен у «Словнику-довіднику з української лінгводидактики», особистісно-орієнтований підхід – «послідовне ставлення педагога до учня як до особистості, самосвідомог відповідального суб'єкта власного розвитку та суб'єкта виховної взаємодії» [3, с. 115]. Ключовою щодо розуміння такого підходу є особа учня – із певними інтересами, знаннями, уміннями. Завдання вчителя української мови та літератури – урахувати ці особистісні риси учнів і спрямувати їх на розвиток їхніх комунікативних умінь.

Особистісно-орієнтоване навчання фразеології покликане розвинути в учнів уміння вживати фразеологізми й ефективно використовувати їх у мовленні.

Фразеологізм, як відомо, – це стійкий вислів. Уживають також терміни: фразеологічна одиниця, фразеологічний зворот, фразема. Нам імпує визначення, подане в енциклопедії «Українська мова»: «нарізн оформлений, але семантичн цілісний і синтаксичн неподільний мовний знак, який своїм виникненням і функціонуванням зобов'язаний фразе-

мотворчій взаємодії одиниць лексичного, морфологічного та синтаксичних рівнів» [5, с.770]. Фразеологічне багатство людини формується разом з опануванням самої мови, однак звичай учні засвідчують низький рівень володіння стійкими висловами. У зв'язку з цим учитель повинен активно залучати особистісн зорієнтований підхід до вивчення фразеології – під час подання теоретичного матеріалу, у ході добору прикладів, через застосування методів і прийомів навчання. Таким чином, різні способи репрезентації навчального матеріалу відбуваються «крізь призму особистості учня – його потреб, мотивів, інтелекту, здібностей тощо» [3, с.115]. Навчання фразеології сприяє всебічному вихованню мовної особистості учня.

Особистісн орієнтований підхід, на переконання І. Ющука, повинен ураховувати вікові особливості учнів. Саме фразеологізми з їх яскравими образами можуть привити увагу учня, захопити його. А це непросто, зокрема в підлітковому віці, коли ускладнюється і його виховання, оскільки «підліток не підкоряється ефективним щодо молодшого школяра впливам дорослих, у різних формах проявляє непослух, опір і протест (упертість, грубість, негативізм, замкненість)» [6, с. 2]. Закони вікової психології зумовлюють індивідуальні запити дітей, ними визначається «горизонт сподівання» – внутрішні очікування одержати бажані знання [1, с. 2].

Особливості поведінки учнів слідо особлив брати до уваги під час сприймання ними фразеологізмів.

Сьогодні вивчення фразеологізмів ускладнюється й особливими умовами, у яких перебувають школярі, – дистанційними. Фразеологізми належать до важкозапам'ятовуваних одиниць, тому слідо добирати такі методи та прийоми, які би сприяли найбільш ефективному засвоєнню стійких висловів.

Різні методи та прийоми реалізуються з допомогою комп'ютерних технологій, що є незамінними за дистанційних умов. «Вони використовуються на різних етапах уроку: під час засвоєння нового матеріалу, у ході самостійної роботи, а також допомагають здійснити контроль та самоконтроль» [4, с. 163]. Звичайно, сьогодні існує безліч способів дистанційн подати фразеологічний матеріал, але вважаєм за потрібне розглянути найважливіші з-поміж них.

На наш погляд, важлив звернути увагу на роботу з текстами. На думку І. Ющука, «тексти на уроці мови – це своєрідні, поки що не завжди досяжні зразки для власних висловлювань навичок використання різних стилів, різних засобів викладу власних спостережень, думок, способів упорядкування їх» [6, с. 3]. Тексти повинні містити навчальний матеріал і водночас бути цікавими, а цікаві тексти – стимул до вивчення фразеології. При цьому зауважимо, що у вивченні фразеологізмів важлив залучати міждисциплінарний підхід, що зеспечеє безперервність їх засвоєння. Вивчати фразеологізми слідо і під час вивчення морфології, синтаксису, і в комунікативних практиках.

У ході засвоєння фразеологізмів повинні переважати адаптовані тексти, а саме мінітексти, із яких учні можуть дізнатись і значення фразеологізму, і специфіку його вживання. З цією метою залучають дослідницькі завдання типу (виконувати його через Zoom, Meet): «У поданому реченні знайдіть фразеологізм, поясніть його значення, назвіть синтаксичну функцію».

Дистанційне вивчення фразеології зорієнтоване на самостійну роботу учнів у контексті особистісного підходу роль учителя в ній як керівника зменшується, не зникаючи повністю, але збільшується усвідомлена самостійна робота школярів [1, с. 7].

Для самостійної роботи пропонуємо електронний ресурс «Словники України» online. Його доцільно використовувати з метою виявлення фразеологічного контексту й продукування власного. Роль тексту тут виконує словникова стаття. При цьому особистісний зорієнтований підхід полягає в тому, що учень сам обирає ключове слово, і на його основі шукає фразеологізм. Наприклад, завдання може мати таке формулювання: «Оберіть будь-який іменник (добро, зло, серце, чобіт, кіт). Скористайтесь електронним ресурсом «Словники України» online. Знайдіть фразеологізми з обраним словом. Складіть власний варіант речення». Такого типу робота зацікавлює і мотивує до роботи із фразеологізмами.

Таким чином, особистісний зорієнтований навчання фразеології відбувається за допомогою комп'ютерних технологій та офіційних лінгвістичних електронних ресурсів і сприяє більш мотивованому засвоєнню фразеологічного матеріалу.

Література:

1. Бондаренко Ю. Особистісно-зорієнтоване навчання: методико-літературні аспекти. *Дивослово*. 2021. № 2. С.2-7
2. Мороз О. А. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні лексикології та фразеології української мови у вищій школі. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. Volume 8. No. 2/2020. P. 18-24*. Košice, Slovakia.
3. Пентилок М. І., Горошкіна О. М., Попова Л. О., Нікітіна А. В., Мордовцева Н. В. Словник-довідник з української лінгводидактики / За заг. ред. М. Пентилок. Х.: Видавнича група «Основа», 2016. 172 с.
4. Постельняк Л. Р. Вивчення фразеології в школі в умовах дистанційного навчання. Молодь і наука: виклики та перспективи: Збірник тез наукової конференції молодих учених 14 грудня 2020 р. Краматорськ: Донецька обласна державна адміністрація, Рада молодих учених при Донецькій державній обласній адміністрації, 2020. С. 163-165
5. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-в «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. 833 с.
6. Ющук І. Художній текст у вивченні мови. *Дивослово*. 2021. № 4. С. 2-4.